SOTSIAALMINISTEERIUM

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee

Teie 29.09.2026

Meie 16.11.2026 nr 1.5-1.2/2313-3

Vastus eestkostet puudutavale päringule

Täname teid pöördumise eest seoses ülevaate koostamisega puuetega inimeste olukorrast ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisest Eestis.

Vastame alljärgnevalt pöördumises esitatud küsimustele, mis kuuluvad Sotsiaalministeeriumi vastutusvaldkonda.

1) **Kas ja millal on plaanis liikuda asendatud otsustamise süsteemilt toetatud otsustamise süsteemile? Kas plaanis on jätkuanalüüsid ja muud tegevused, millele juhiti tähelepanu nii 2023 eestkoste analüüsis kui ka EPIKoja korduvates pöördumistes?**

Sotsiaalministeeriumi eesmärk on tugevdada toetatud otsustamist ja vähendada olukordi, kus inimese eest tehakse otsuseid tema enda tahet ja otsustusvõimet piisavalt arvestamata. Praegu ei ole siiski otsustatud täielikku ega kindla tähtajaga üleminekut asendatud otsustamiselt üksnes toetatud otsustamise süsteemile.

Ka 2023. aastal Sotsiaalministeeriumi tellimusel valminud täisealiste eestkostekorralduse uuring ei soovitanud eestkostest ühe sammuga loobuda. Üksnes toetatud otsustamisele üleminekuga kaasnevad kaalukad praktilised ja õiguskaitselised küsimused – näiteks kuidas tagada inimese õiguste ja huvide kaitse olukorras, kus ta võib teha endale olulist kahju põhjustavaid otsuseid või ei ole oma seisundi tõttu võimeline tahet väljendama. Seetõttu liigume toetatud otsustamise laiema rakendamise suunas järk-järgult, arendades paralleelselt nii olemasolevat eestkostekorraldust kui ka inimese otsustusvõimet toetavaid lahendusi.

<u>Edasised sammud ja ajakava:</u>

- 2026–2027: esmatähtis on lahendada olemasoleva eestkostekorralduse praktilised kitsaskohad. Vastav aja- ja tegevuskava valmib 2026. aasta lõpuks ja kavandatud muudatustega alustame 2027. aastal. Plaanitud aja- ja tegevuskava saame jagada ka EPIKojaga.
- Jätkuanalüüsid: ulatuslikumaks üleminekuks on vaja põhjalikult analüüsida, milline toetatud otsustamise mudel sobib Eesti õigus- ja sotsiaalkaitsesüsteemi ning milliseid õiguslikke, teenuskorralduslikke ja rahalisi muudatusi see eeldab. Seda analüüsi ei ole 2027. aasta tööplaani kavandatud.
- Alates 2028. aastast: toetatud otsustamise valdkonna edasisteks arendusteks on planeeritud EL rahalisi vahendeid perioodiks 2028+, kuid konkreetsete tegevuste sisu, ulatus ja täpne ajakava on alles kujundamisel. Kaasame kindlasti ettevalmistustesse ka EPIKoja.

Kokkuvõttes soovime liikuda toetatud otsustamise suurema rakendamise poole etapiviisiliselt, kuid tervikliku süsteemimuudatuse mudelit ega lõpptähtaega ei ole praegu veel paika pandud.

1) **Kas ja millal kaotatakse valimisõiguse osas teovõimetuks tunnistamise piirang?**

Täisealiste eestkostekorralduse uuring Eestis osutab valimisõiguse piiramisele kui ühele kehtiva eestkostekorralduse olulisele inimõigustealasele kitsaskohale. Uuringu kohaselt on märkimisväärselt kasvanud valimisõiguseta eestkostetavate osakaal ja selle põhjused vajavad täiendavat analüüsi. Valimisõiguse piirangu kaotamise ja selle võimaliku ajakava küsimus kuulub Justiits- ja Digiministeeriumi vastutusalasse, mistõttu palume selles osas vastata Justiits- ja Digiministeeriumil.

Lisaks soovite teada, kuidas ja millises ajaraamis liigutakse edasi Komitee soovitustega

1) **Tunnistada kehtetuks puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadusest, võrdse kohtlemise seadusest ning muudest sätetest või määrustest tulenevad halvustavad terminid ja mõisted ning tagada nende vastavus puuetega inimeste õiguste mudelile**

Peame oluliseks, et õigusaktides kasutatav terminoloogia oleks ajakohane, austav ning kooskõlas puuetega inimeste õiguste käsitlusega. Õigusaktides kasutatavate aegunud või sobimatute mõistete ülevaatamine on seejuures valdkondadeülene ülesanne ning iga ministeerium vastutab oma vastutusvaldkonna õigusaktide ajakohastamise eest.

Justiits- ja Digiministeerium on ette valmistanud perekonnaseaduse muutmise eelnõu, mille raames on üle vaadatud ka eestkostet ja piiratud teovõimet puudutav terminoloogia. Sotsiaalministeeriumi andmetel on eelnõu läbinud esimese kooskõlastusringi, kuid ei ole veel jõudnud järgmisesse kooskõlastusringi.

Võrdse kohtlemise seadus kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusvaldkonda. Riigikogu menetluses on võrdõigusasutuste direktiivide ülevõtmiseks ette valmistatud võrdse kohtlemise seaduse muutmise eelnõu, mis käsitleb muu hulgas põimdiskrimineerimist.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduses ei ole Sotsiaalministeeriumi hinnangul puudega inimeste suhtes halvustavaid või selgelt aegunud mõisteid. Kui Eesti Puuetega Inimeste Kojal on teada konkreetseid sätteid õigusaktides, mille terminoloogia vajaks ajakohastamist, palume neile tähelepanu juhtida. See võimaldab sätteid koostöös vastutavate ministeeriumidega hinnata ning vajaduse korral kavandada nende muutmist.

2. Võtta vastu kõikehõlmav puuetega inimeste strateegia ja riiklik tegevuskava puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks kõigis valitsussektorites ja kõigil tasanditel, et kõrvaldada suhtumis- ja keskkonnatõkked, mis takistavad puuetega inimeste osalemist ühiskonnas.

Eraldi kõikehõlmava puuetega inimeste strateegia ja riikliku tegevuskava koostamist ei ole praegu kavandatud. Lähtume esmajoones põhimõttest, et puuetega inimeste õiguste tagamine on valdkondadeülene ülesanne ja vajalikud eesmärgid ning tegevused peavad kajastuma asjaomaste valdkondade arengukavades ja tööplaanides.

2027. aastal on kavas üle vaadata ÜRO puuetega inimeste õiguste komitee poolt Eestile 2021. aastal antud soovituste täitmise hetkeseis ja kaardistada eri vastutajate kavandatud tegevused. Edaspidi soovime soovituste täitmist regulaarselt, ligikaudu kord aastas, seirata, et tuvastada tähelepanu vajavad valdkonnad ning toetada vajalike tegevuste jõudmist vastutavate asutuste arengukavadesse ja tööplaanidesse.

Lisaks on kavandamisel heaolu- ja tervisevaldkonna ühine arengukava, millesse soovime lõimida sotsiaal- ja tervisevaldkonna eesmärgid ning tegevused puuetega inimeste õiguste ja võrdsete võimaluste edendamiseks. Samamoodi peame oluliseks, et puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks vajalikud tegevused kajastuksid ka teiste valdkondade arengukavades ja tegevustes vastavalt nende vastutusele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kadri Mets
puudega inimeste õiguste poliitika juht

Kadri Mets
Kadri.Mets@sm.ee